

Nationella prov, Uppdrag granskning

Undersökningen visar:

- **Att lärarna anser att de nationella proven är ett viktigt stöd för bedömningen och betygsättningen.**
 - 9 av 10 lärare svarar att proven är ett stöd för att bedöma om eleverna nått kunskapskraven (*hög grad/ganska hög grad; 40/50 %*).
 - 9 av 10 lärare svarar att proven konkretiserar nivåer och kunskapskvaliteter i ämnet.
 - 9 av 10 lärare svarar att proven ger insikter i hur elevernas kunskaper kan mätas och bedömas.
 - 9 av 10 lärare svarar att proven bidrar till en likvärdig bedömning i ämnet.
- **Att lärarna anser att de nationella proven är relevanta.**
 - 9 av 10 lärare svarar att proven mäter relevanta kunskaper i ämnet (*hög grad/ganska hög grad; 30/60 %*).
 - 3 av 4 lärare svarar att proven mäter kunskaperna på ett bra sätt (med god validitet) (*25/55 %*).
- **Att lärarna anser att de nationella proven ger visst formativt bedömningsunderlag samt möjligheter att utvärdera undervisningen.**
 - 3 av 4 lärare svarar att proven ger indikationer om elevers utvecklingsområden (*hög grad/ganska hög grad; 25/50 %*).
 - 3 av 4 lärare svarar att proven ger indikationer på hur undervisningen har fungerat i klassen.
- **Att lärarna anser att de nationella proven tar för mycket tid i anspråk att genomföra.**
 - 3 av 4 lärare svarar att proven tar för mycket tid i anspråk under terminen för förberedelser, genomförande och rättning (*hög grad/ganska hög grad; 45/30 %*).
 - Mer än 6 av 10 lärare svarar att det inte avsätts tillräckligt med tid för genomförandet och rättningen av proven.
- **Att lärarna inte tycker att de nationella proven påverkar undervisningen negativt.**
 - 8 av 10 lärare svarar att proven inte påverkar arbetsätten i undervisningen negativt (*ganska låg grad/nästan inte alls; 50/30 %*).
 - 7 av 10 lärare svarar att proven inte påverkar deras möjligheter att planera undervisningen negativt (*ganska låg grad/nästan inte alls; 40/30 %*).

Undersökningen visar också:

- Att lärare som uppger att det avsätts tillräckligt med tid för genomförande och rättning av proven i större utsträckning tycker att proven bidrar till bedömningen av elevernas kunskaper, likvärdig bedömning samt berikar ämnesdiskussionen inom kollegiet, än deras kollegor som uppger att det inte avsätts tillräckligt med tid.
- Att det är vanligare att proven sambedöms i högstadiet än i gymnasieskolan. Det är också vanligare att huvudman eller rektor för årskurs 7-9 har beslutat om hur rättningen ska ske än i gymnasieskolan där det överläts till lärarna själva att bestämma om arbetet. Lärare i gymnasieskolan svarar i större utsträckning att det inte alls avsätts tid för genomförande och rättning av proven. Lärare på skolor där huvudman eller rektor har beslutat hur rättningen ska gå till uppger i högre utsträckning att det avsätts tid för genomförande och rättning.
- Att det är vanligast att ansvarig lärare rättar sina egna elevers prov men med inslag av sambedömning (50 %). Därefter kommer regelrätt sambedömning (40 %).
- Att 3 av 4 lärare anser att proven bör rättas centralt.
- Att många lärare förbereder sina elever inför proven på olika sätt, t.ex. genom att ta upp olika ämnesinnehåll som kan komma på proven i undervisningen (25/40 %), låta eleverna arbeta med liknande uppgifter (40/50 %) eller låta eleverna titta på gamla prov (50/30 %).
- Att knappt en av tio lärare uppger att det förekommit fusk med de nationella proven på deras skola. Fusk har bland annat handlat om att prov läckt ut i förväg, att elever fått otillbörlig hjälp eller att elever har fått göra om prov i efterhand.
- Lärare i matematik tycker att proven mäter elevernas kunskaper bättre och i större utsträckning bidrar till bedömningen av elevernas kunskaper än lärare i svenska. Lärare i svenska tycker dock i lika hög grad som andra lärare att proven berikar ämnesdiskussionerna inom kollegiet. Lärare i SO, NO, svenska och engelska tycker i större utsträckning att proven tar för mycket tid i anspråk än lärarna i matematik. Det är vanligare att proven avidentifieras i svenska och engelska. Lärare i matematik tycker i större utsträckning att det avsätts tillräckligt med tid för att genomföra och rätta proven än övriga lärare.

Metodbeskrivning

Denna undersökning är gjord inom ramen för Lärarnas Riksförbunds lärarpanel. Lärarpanelen skiljer sig från andra webbpaneler ur ett antal centrala aspekter, vilket ökar kvaliteten på uppgifterna och deras representativitet.

Nedan ges en generell beskrivning av lärarpanelen. Därefter redovisas specifika uppgifter för föreliggande undersökning.

Lärarpanelens urvalsram och representativitet

Lärarnas Riksförbunds lärarpanel skiljer sig från många andra webbpaneler ur ett antal centrala aspekter.

För det första är inte lärarpanelen en så kallad självrekryterande panel. Till en självrekryterande panel anmäler individen att densamme vill delta i undersökningar. Ett självrekryterande förfaringssätt innebär att alla personer i den egentliga urvalsramen (den population man vill beskriva med undersökningen) inte har samma sannolikhet att kunna ingå i urvalet; det är ju endast de som sökt upp och hittat anmälningssidan till panelen som kan komma att ingå i den slutliga panelen. Detta kan innebära att personer som aktivt söker sig till panelen har vissa egenskaper som de som inte söker sig till panelen saknar, vilket i förlängningen kan påverka undersökningsresultatets tillförlitlighet och representativitet.

Lärarnas Riksförbunds lärarpanel bygger istället på ett rekryteringsförfarande, där samtliga medlemmar tillfrågas om de vill ställa upp. Det innebär att alla personer i urvalsramen (förbundets medlemmar) initialt har samma sannolikhet att ingå i panelen. Det finns dock fortfarande ett selektionsproblem även med detta förfaringssätt i och med att olika personer kan vara olika benägna att tacka ja till inbjudan, men detta problem fanns också med den historiskt vanliga postala enkäten; vissa är mer benägna än andra att svara. Rekryteringsförfarandet minskar skevheten som uppstår i en självrekryterande panel genom att alla individer i urvalsramen kontaktas med samma förfrågan.

För det andra har Lärarnas Riksförbund, via sitt medlemsregister, full kunskap om hur lärarpanelens urvalsram ser ut, och mer detaljerade uppgifter om densamma, än vad till exempel vissa undersökningsföretag som upprättar självrekryterade paneler kan ha. Dessa uppgifter kan dessutom kopplas samman med vissa offentliga uppgifter om skolor, lärare och elever i Skolverkets databaser. Detta innebär att Lärarnas Riksförbund redan vid upprättandet av panelen kan avgöra hur representativ lärarpanelen är i förhållande till urvalsramen samt utifrån denna analys, tillsammans med en analys av en specifik undersöknings svarsfrekvenser, avgöra hur representativa resultaten är. Vid behov kan också resultaten viktas.

För det tredje görs alltid obundna slumpmässiga urval inom lärarpanelen som ett led i att minska den eventuella effekten av det ovan beskrivna selektionsproblemet. Det vill säga, en individ som tackat ja till att delta i undersökningar kan aldrig veta – eller påverka – vilka undersökningar densamme inbjuds att delta i.¹

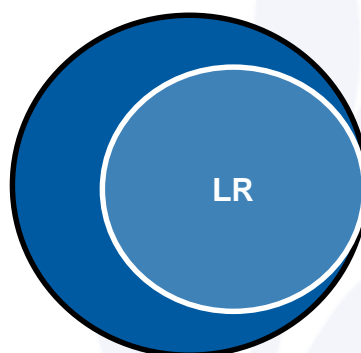
¹ Vidare läsning: Görnitz, A. S. & Neumann, B. P. (2016). The longitudinal effects of incentives on response quantity in online panels. *Translational Issues in Psychological Science*, (2) s.163–173; Martinsson, J. & Andreasson, M. (2013). Olika metoder – lika resultat? Göteborg: Göteborgs

Lärarpanelen och riksrepresentativitet

Lärarpanelens urvalsram är Lärarnas Riksförbunds medlemmar. I och med att alla Sveriges lärare inte är medlemmar i Lärarnas Riksförbund kan inte resultat av undersökningar gjorda i lärarpanelen per automatik generaliseras till hela landets lärarkår.

Med detta sagt är det ändå viktigt att påpeka att en mycket stor andel av landets legitimerade och behöriga lärare är medlemmar i Lärarnas Riksförbund varför överlappningen av de två urvalsramarna är stor (se figur M1) samt att de liknar varandra i mycket stor utsträckning. Till exempel är mått som medelålder och andel individer i fristående skolor helt överensstämmande mellan de båda urvalsramarna.

Figur M1: Överlappning av urvalsramar

Urval och svarsfrekvens till föreliggande undersökning

Målgruppen för föreliggande undersökning var lärare i grund- och gymnasieskolan som genomfört nationella prov under 2015 eller 2016. I lärarpanelen identifierades 2 091 lärare som enligt förbundets uppgifter tillhör målgruppen. För att säkerställa att alla svarande lärare var målgruppsaktuella inleddes enkäten med ett antal kontrollfrågor om när respondenten senast genomfört nationella prov samt i vilka ämnen och årskurser. Totalt avslutade 160 personer enkäten efter kontrollfrågorna. Ytterligare 80 personer nåddes aldrig av enkäten på grund av autosvar eller felaktiga adresser.

universitet; Wang, W. et al. (2014). Forecasting elections with non-representative polls. *International Journal of Forecasting*, (31) nr 3 s.980–991; Couper, M. P. (2011). The future of modes of data collection. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 5 s.889–908; Yeager, D. S. et al. (2011) Comparing the accuracy of rdd telephone surveys and internet surveys conducted with probability and non-probability samples. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 4 s.709–747.

Det slutgiltiga nettourvalet och svarsfrekvensen framgår av tabell M1.

Tabell M1: Urval och svarsfrekvens		
	Antal	Andel
Bruttourval	2091	100 %
Felaktiga kontaktuppgifter	80	4 %
Ej i målgrupp	160	8 %
Nettourval	1851	100 % (89 %)
Internbortfall	56	3 %
Antal fullföljda	1084	59 %
Svarsfrekvens beräknat på bruttourval:		52 %
Svarsfrekvens beräknat på nettourval:		59 %

Statistiskt säkerställda skillnader

Samtliga skillnader mellan olika undergrupper som nämns i undersökningen är statistiskt säkerställda på 95 %-nivån om inget annat anges.

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes från och med 7–21/12 2016. Totalt skickades två påminnelser.